

Analyza vybraných problémov marginalizovaných skupín obyvateľstva na trhu práce v SR

Analysis of selected problems of marginalized population groups on the labour market
in the SR

Ján VRAVEC, Jaroslav KOREČKO

Abstrakt

Článok pojednáva o vybraných problémoch marginalizovaných skupín obyvateľstva na trhu práce, ktoré významne presahujú do ekonomickej, sociálnej a vzdelávacej sféry. Marginalizované skupiny obyvateľov pri snahe vstúpiť do vzdelávacieho systému a následne na pracovný trh čelia významným prekážkam. Marginalizované skupiny musia byť efektívne stimulované, aby sa zlepšilo ich ekonomické, sociálne a pracovné postavenie v modernej spoločnosti. Je dôležité zintenzívniť snahu o zlepšenie výsledkov marginalizovaných skupín v oblasti vzdelávania a zároveň zvyšovať úroveň ich úspešnosti na trhu práce.

Kľúčové slová

Marginalizované skupiny obyvateľstva, trh práce, vzdelávanie.

Abstract

The paper discussed selected problems of marginalized groups of the population in the labour market that extend into the economic, social and educational spheres. Marginalized population groups face significant obstacles in their efforts to enter the education system and subsequently to the labour market. Marginalized groups must be effectively stimulated in order to improve their economic, social and professional status in modern society. It is important to step up efforts to improve the outcomes of marginalized groups in the field of education, while increasing their level of success in the labour market.

Key words

Marginalized population groups, labour market, education

JEL Classification: I25, J15

Úvod

Marginalizované skupiny obyvateľstva predstavujú skupiny ľudí na okraji spoločnosti, často vystavené ekonomickej, sociálnej a kultúrnej izolácii s vážnymi problémami. Tieto skupiny obyvateľov majú sťažený prístup k informáciám, k trhu práce, vzdelaniu a často sú aj bez celkovej účasti v spoločenských procesoch. Do týchto skupín patria predovšetkým rómske komunity žijúce v osadách alebo na mestskej periférii, deti a mládež z detských domovov, bezdomovci, starší ľudia, azylanti, dlhodobo nezamestnaní a pod. Podľa názorov odborníkov sú marginalizované skupiny obyvateľov nedostatočne zapojené do spoločnosti na štyroch úrovniach: ekonomickej (trh práce), sociálnej (sociálne interakcie), občianskej (demokracia a legislatíva), medziľudskej (rodina, komunita).

Úspešnému uplatneniu marginalizovaných skupín obyvateľstva na trhu práce bránia mnohé prekážky a nedostatky. Medzi hlavné aspekty nízkej miery uplatnenia marginalizovaných skupín na trhu práce je možné zaradiť nedostatočnú kvalifikáciu a vzdelanie, nedostatočné pracovné návyky, nízka miera osobnej aktivity a vysoká miera zadlženosti a často i zlý zdravotný stav vyplývajúci zo životných podmienok.

Nezanedbateľnú rolu môžu hrať aj predsudky zo strany zamestnávateľov a neskôr zamestnancov. Marginalizované skupiny obyvateľov často potrebujú intenzívnu podporu štátu a regionálnych samospráv, aby dokázali úspešne vstúpiť na trh práce. Ústredie práce, regionálne a miestne orgány, ako aj množstvo mimovládnych organizácií v posledných rokoch rozvíjajú množstvo programov a projektov zameraných na riešenie nezamestnanosti znevýhodnených skupín, kam patria najmä príslušníci rómskej komunity, bezdomovci, deti z detských domovov a pod.

Programy a projekty sa sústreďujú predovšetkým na zvyšovanie motivácie vzdelávať sa, na zvyšovanie motivácie zamestnať sa, na podporu zamestnávateľov pri zamestnávaní znevýhodnených uchádzačov, ako aj na podporu vytvorenia pracovného miesta pre týchto znevýhodnených obyvateľov. Dôležité je najmä to, aby tieto programy a špeciálne projekty boli šité na mieru miestnym marginalizovaným komunitám a zamestnávateľom, ktorí umožňujú zamestnať sa znevýhodneným skupinám obyvateľov. Netreba zabúdať ani na spätnú väzbu najmä vo forme kontroly efektívnosti vynaložených zdrojov, ako aj na kontrolu trvalej udržateľnosti takto vytvorených pracovných miest.

Veľa teoretických výskumných pracovníkov aj odborníkov z praxe sa zhoduje v tom, že výchova a vzdelávanie tvorí základ pre úspešne uplatnenie sa na trhu práce v súčasných ekonomicko-spoločenských podmienkach. Vzdelávací systém je potrebné modifikovať

pre potreby marginalizovaných skupín tak, aby zvyšoval potenciál a predpoklady zamestnať sa aj obyvateľom zo znevýhodneného prostredia. Efektívnym prostredníkom a koordinátorom medzi vzdelávacím inštitúciami, podnikateľskými subjektmi a marginalizovanými skupinami sú mimovládne organizácie, ktoré majú potenciál poskytovať sociálny servis nielen pre daného človeka, ale i pre celú jeho rodinu a komunitu. Navyše majú kapacity vykonávať následné poradenstvo, mentoring a asistenciu.

Veľmi dôležitým aspektom uplatnenia sa na trhu práce je rodinné zázemie zamestnanca, predovšetkým so zameraním sa na deti, ich výchovu, vzdelávanie a voľno časové aktivity. Tento zložitý a vzájomné prepojený komplex faktorov významným spôsobom determinuje úspešnosť marginalizovaných skupín obyvateľov na trhu práce.

Národná rámcová stratégia a stratégia Európa 2020

Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (Národná rámcová stratégia) je kľúčovým dokumentom v rámci SR, ktorý systematizuje prístupy k riešeniu problémov chudoby, sociálneho vylúčenia a problémov marginalizovaných skupín obyvateľstva. Tento dokument je rozpracovaný na základe stratégie Európa 2020. Slovenská republika je členskou krajinou EÚ, čo ju zaväzuje presadzovať spoločné hodnoty, ktoré z tohto členstva vyplývajú.

Stratégia Európa 2020 definovala tri kľúčové priority, ktorými sú inteligentný, udržateľný a inkluzívny hospodársky rast krajín EÚ. Vo vzťahu k týmto trom prioritám bolo stanovených osem základných cieľov (Tabuľka 1), z ktorých jeden sa priamo dotýka politik sociálneho začleňovania. Na úrovni EÚ a jednotlivé členské štáty sa zaviazali znížiť počet osôb v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia aspoň o 20 miliónov. Spoločné ciele EÚ musia byť postupne zapracované do národných cieľov. Slovenská republika sa zaviazala, že do roku 2020 zníži počet osôb ohrozených rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia o 170 000 a prispeje tak k spoločnému cieľu redukovať rozsah ohrozenej populácie v EÚ. Tento cieľ vystihuje viacdimenziálnosť chudoby a sociálneho vylúčenia, pretože cieľovú populáciu definuje na základe kritérií viažucich sa k trom oblastiam – príjmovej chudobe, materiálnej deprivácii a veľmi nízkej intenzite práce. Tomuto cieľu zodpovedá ambícia prijímať opatrenia zacielené na širšie spektrum problémov a ich vzájomné súvislosti. Implementáciu stratégie Európy 2020 podporujú Integrované usmernenia stratégie Európa 2020 tvorené dvoma nástrojmi, ktoré sú ukotvené v Zmluve o fungovaní EÚ: hlavnými smermi hospodárskych politik a usmerneniami pre politiky zamestnanosti v krajinách EÚ. Integrované usmernenia tvoria rámec vykonávania

stratégie Európa 2020, podporujú koherentnosť snáh na úrovni vnútroštátnych politík i politík na úrovni EÚ vo vzťahu k stanoveným cieľom (Vláda SR, Uznesenie č.553, 2017).

Stratégia Európa 2020 obsahuje desať usmernení, pričom štyri z nich (usmernenie 7 až 10) sa týkajú zamestnanosti a trhu práce. Podľa usmernenia 10 by sa v členských štátoch EÚ mali zamerať na podporu plnohodnotného zapojenia sa do spoločnosti a hospodárstva, na zabezpečenie rovnakých príležitostí prostredníctvom prístupu k dostupným udržateľným a kvalitným sociálnym službám a zdravotnej starostlivosti. Štáty EÚ by mali aj zlepšiť systémy sociálnej ochrany, politiky celoživotného vzdelávania a aktívneho začlenenia. Zlepšovanie systémov sociálnej ochrany by malo viesť k zaručeniu primeraných príjmov, istoty príjmov počas rôznych životných situácií a zároveň ich finančnú udržateľnosť (Vláda SR, Uznesenie č.553, 2017).

Tabuľka 1: Hlavné ciele stratégie Európa 2020 na úrovni EÚ a SR

Ciele na úrovni EÚ	Národné ciele pre SR
Zvýšenie miery zamestnanosti osôb vo veku 20-64 rokov na 75%	Zvýšenie miery zamestnanosti osôb vo veku 20-64 rokov na 72%
Zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 3%	Zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 1% HDP
Znížiť emisie CO ₂ (oproti roku 1990) o 20%	Znížiť emisie CO ₂ (oproti roku 1990) o 13%
Získavať 20% energie z obnoviteľných zdrojov	Získavať 14% energie z obnoviteľných zdrojov
Zvýšiť efektívnosť vo využívaní energie o 20%	Zvýšiť 1,65 krát efektívnosť vo využívaní energie
Znížiť mieru predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky pod 10 %	Znížiť mieru predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky pod 6 %
Zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30-34 rokov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním na minimálne 40%	Zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30-34 rokov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním na minimálne 40%
Znížiť počet osôb v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia aspoň o 20 miliónov	Znížiť počet osôb v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia aspoň o 170 000

Zdroj: EK, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sk.htm

Analytický pohľad na problémy vzdelávania marginalizovaných skupín obyvateľstva

Právo na vzdelanie patrí medzi základné ľudské práva a jeho nedostatočné uplatňovanie má za následok množstvo negatívnych javov a dôsledkov. Dostupné a kvalitné vzdelávanie umožňuje spoločnosti a jej jednotlivým členom vo vysokej miere eliminovať veľké množstvo ekonomických, sociálnych a rodinných problémov. Vo všeobecnosti platí, že čím kvalitnejšie vzdelaných občanov má spoločnosť, tým majú väčšiu šancu nájsť si dobre platené zamestnanie, tým lepšie sa starajú o svoje osobné a rodinné záležitosti a tým lepšie si vedia uplatňovať svoje práva v spoločnosti. Kvalitná výchova a vzdelávanie zároveň môže posilňovať národnú, kultúrnu a osobnú identitu, čím zo vzdelania profituje spoločnosť ako celok. Výchova a vzdelávanie marginalizovaných skupín obyvateľstva je pomerne široká a komplexná

problematika, pričom je veľmi zložitá nájst' presné hranice medzi málo podnetným rodinným prostredím, neochotou učiť sa, mierou diskriminácie a zastaraným vzdelávacím systémom v SR. Tieto štyri javy sú vzájomne prepojené a je takmer nemožné vyabstrahovať všetky oblasti, kde pramení nechuť vzdelávať sa, kde vznikajú problémy s diskrimináciou a kde problémy so slovenským školstvom. Dôležitosť problému spočíva predovšetkým v tom, že marginalizácia a nechuť vzdelávať sa determinuje nielen samotný priebeh vzdelávania rómskych a vylúčených detí, ale má dokázateľne negatívny vplyv na ich integráciu do spoločnosti a predovšetkým na uplatnenie na trhu práce.

Problémy s preradovaním detí do špeciálnych škôl pre mentálne postihnutých je ďalším z vážnych nedostatkov vzdelávacieho systému v SR. Marginalizované deti sú až príliš často bez zjavného a dokázateľného dôvodu preradované do špeciálnych škôl, čo má za následok jednoznačné štartovanie „kariéry“ dlhodobej nezamestnanosti. Tento negatívny jav je determinovaný súčasným nastavením vzdelávacieho systému, na základe ktorého absolventi špeciálnej základnej školy nemajú status ukončeného základného vzdelania. Títo „absolventi“ špeciálnych škôl majú veľmi sťažené možnosti ďalšieho vzdelávania, takmer nikdy sa nedokážu uplatniť na trhu práce a sú záťažou pre sociálny systém štátu. Pri správnom prístupe, kvalitnej asistencii a vhodných spôsoboch vzdelávania by sa však aj tieto deti dokázali uplatniť na trhu práce a v osobnom a spoločenskom živote.

Problémy vo výchove a diskriminácia vo vzdelávaní je pomerne málo skúmaná problematika a dá sa len veľmi ťažko dokázať. Mnohé segregáčne praktiky je v súčasnom vzdelávacom systéme možné a často veľmi jednoduché vysvetliť existujúcimi pravidlami a legislatívou. Na jednej strane problému stojí samotná diskriminácia a segregácia a na druhej strane nepripravenosť vzdelávacieho systému na kvalitné vzdelávanie marginalizovaných skupín obyvateľstva. Samotným odstránením „fyzickej segregácie“ vo vzdelávaní sa rieši len malá časť problému, jeho podstata je v tom, že vzdelávací systém SR nie je v súčasnosti pripravený na integrované vzdelávanie marginalizovaných skupín.

Vrátiť segregované deti do bežných základných škôl samo o sebe nezaručuje ich úspech vo výchovnom a vzdelávacom procese. Problém do istej miery spočíva aj v tom, že jednotlivé segregáčne praktiky (napr. preradovanie rómskych detí do špeciálnych škôl) nie sú niekedy výsledkom priamej a zámernej diskriminácie, ale v mnohých prípadoch snahou pedagógov o poskytnutie čo možno najlepšieho vzdelávania pre rómske deti. Niektorí pedagógovia úprimne veria, že v špeciálnej škole dostanú znevýhodnené deti také vzdelávanie, ktoré je pre nich najvhodnejšie. Výsledkom je skutočnosť, že marginalizované deti a deti z málo

podnetného prostredia nemajú žiadnu reálnu možnosť dosiahnuť úspech nielen v ďalšom vzdelávaní, ale aj na trhu práce a v bežnom živote.

V oblasti stredného a vysokého školstva na Slovensku je taktiež veľké množstvo neriešených problémov a nedostatkov. Stredné školy majú pomerne málo žiakov z marginalizovaných skupín obyvateľstva. Dôvodom je často nezáujem o ďalšie štúdium po skončení základného vzdelania a málo vhodných odborov štúdia, ktoré by motivovali ďalej študovať a zvyšovať si svoju kvalifikáciu. Pozitívnym krokom je zavedenie systému duálneho vzdelávania, ktorý vytvára partnerský vzťah medzi školou, zamestnávateľom a žiakom. Tento vzťah je definovaný vo forme učebnej zmluvy, ktorá upravuje práva a povinnosti zmluvných strán vo vzťahu k praktickému vyučovaniu žiaka. Veľmi dôležitý je aj vzťah medzi strednou školou a zamestnávateľom, ktorý je determinovaný zmluvou o duálnom vzdelávaní, ktorá upravuje najmä rozsah, podmienky a koordináciu odborného vzdelávania žiaka. Za celé praktické vyučovanie zodpovedá zamestnávateľ, ktorý znáša všetky náklady spojené s jeho realizáciou, no výhodou je, že si vychováva budúcich zamestnancov presne podľa svojich požiadaviek a potrieb. Absolventi duálneho vzdelávania sú vysoko úspešní na trhu práce, bez ohľadu na to z akých sociálnych, etnických resp. rodinných pomerov pochádzajú.

Aj vo vysokoškolskom vzdelávaní je nevyhnutné vytvoriť bakalárske a magisterské programy viac orientované na potreby hospodárskej praxe. Zaujímavým a prínosným krokom by mohli byť aj programy orientované na využitie talentu a zručností marginalizovaných skupín obyvateľstva, ktoré nevyhnutne potrebujú aj vysokoškolsky vzdelaných odborníkov. Podnikatelia, učitelia, či vysoko postavení úradníci pochádzajúci z marginalizovaných skupín obyvateľstva sa môžu stať pozitívnym príkladom aj pre dlhšie znevýhodnených obyvateľov, aby si zvyšovali svoje vzdelanie a tak aj svoje šance na trhu práce.

Analytický pohľad na problémy vstupu na pracovný trh

Súčasný ekonomicko-sociálne problémy na trhu práce si vyžadujú komplexné riešenia, avšak s lokálnou aplikáciou. Okrem štátnej podpory a podpory samospráv, ktorým by malo záležať na marginalizovaných obyvateľoch a ekonomickom rozvoji územia v ich pôsobnosti, je rovnako potrebné podporovať zamestnávateľov. Pri vstupe na pracovný trh je veľmi dôležité, aby sa čím viac slovenských zamestnávateľov aj zahraničných investorov angažovalo v regionálnych procesoch a podporovali marginalizované skupiny a komunity. Aj napriek snahe mnohých podnikateľských subjektov, mimovládnych organizácií a mnohých nezamestnaných je možné pozorovať aj vážne problémy a nedostatky v zamestnávaní znevýhodnených obyvateľov. Proaktívny prístup zo strany štátu a samospráv, zo strany

zamestnávateľov, aj podpora mimovládnych organizácií je nevyhnutným predpokladom úspešného vstupu na pracovný trh pre dlhodobo nezamestnaných občanov z vylúčených komunit (Tabuľka 2). Podpora a asistencia pre uchádzačov o zamestnanie je dôležitá najmä v prípravnej fáze a vo fáze nástupu na konkrétne pracovné miesto. Po nástupe do zamestnania sú dôležité najmä motivácia a ohodnotenie zamestnancov, ktoré ich udržia na pracovných miestach aj v dlhšom časovom horizonte.

Tabuľka 2: Fázy vstupu a uplatnenia sa na pracovnom trhu pre marginalizované skupiny obyvateľov

1. Fáza: príprava fázy vstupu na trh práce	2. Fáza: nástupu na konkrétne pracovné miesto	3. Fáza: po nástupe do zamestnania	4. Fáza: udržateľnosti zamestnania v dlhom časovom horizonte
Mentálna a iná príprava uchádzačov pred vstupom na trh práce (motivácia, oddlženie...).	Poskytnutie relevantných referencií a informácií o konkrétnych uchádzačoch potenciálnym zamestnávateľom.	Efektívna podpora a motivácia nového zamestnanca na novom pracovisku.	Zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti pracovnej pozície pre zamestnanca.
Výchova, vzdelávanie a vyškoľenie uchádzačov pred vstupom na trh práce.	Asistencia pri vybavení rôznych formálnych a administratívnych záležitostí uchádzačov.	Zabezpečenie platových podmienok a ďalších zamestnaneckých benefitov, tak aby boli dostatočne motivačné.	Zvyšovanie kvalifikácie zamestnanca s rastúcimi nárokmi na jeho pracovnú pozíciu.
Identifikácia vhodných uchádzačov na konkrétne pracovné pozície.	Asistencia pri zaškolení nových potenciálnych zamestnancov u zamestnávateľov.	Asistencia pri riešení problémov a konfliktov, ktoré ohrozujú nových zamestnancov na novom pracovisku.	Asistencia pri riešení problémov dlhodobého zamestnania.
Získanie a prezentovanie informácií o nástrojoch Aktívnych opatrení na trhu práce (AOTP) uchádzačom.	Asistencia uchádzačom pri zabezpečení ďalších podmienok napr. ubytovania, dopravy, atď.	Asistencia pri riešení aktuálnej rodinnej a sociálnej situácie zamestnanca.	

Zdroj: *Vlastné spracovanie*

Národný projekt „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva - 3“

Realizácia národného projektu „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva – 3“ môže byť pozitívnym príkladom uplatnenia marginalizovaných skupín obyvateľstva na trhu práce. Tento konkrétny projekt sa realizuje už od roku 2015 a je určený pre zamestnávateľské subjekty (občianske združenia, neziskové organizácie, nadácie, obce alebo aj iné právnické osoby), ktorým môže byť schválená dotácia v zmysle platnej legislatívy (Zákon č. 434/2010 Z.z.).

Národný projekt sa realizuje v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR v rámci dotačného programu „Obnovme svoj dom“, kde bol vytvorený špeciálny podprogram na obnovu

kultúrneho dedičstva pomocou nezamestnaných občanov. Projekt predstavuje aktívne opatrenie na trhu práce, ktorého cieľom je podpora vytvárania pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných obyvateľov a marginalizované skupiny obyvateľov SR. Oprávnenému zamestnávateľovi, ktorý vytvorí pracovné miesto na obnovu kultúrnej pamiatky a obsadí ho uchádzačom o zamestnanie alebo znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie bude poskytnutý finančný príspevok na úhradu celkovej ceny práce zamestnanca. Zamestnávatelia získavajú aj ďalšie finančné príspevky na úhradu nákladov na stravné, úrazové poistenie, nákup pracovných odevov, obuvi a osobných ochranných pracovných prostriedkov.

Výsledky tohto projektu sú viac ako povzbudivé, pretože projekt v sebe integruje dva kľúčové aspekty. Prvým aspektom je obnova historických pamiatok, ktoré to potrebujú a budú slúžiť na rozvoj cestovného ruchu v regiónoch SR. Zrekonštruované historické pamiatky sa stanú novým impulzom pre rozvoj regionálnej ekonomiky. Druhým nemenej dôležitým aspektom je vytváranie pracovných pozícií pre dlhodobo nezamestnaných občanov z marginalizovaných skupín obyvateľstva. Pre dlhodobo nezamestnaných obyvateľov sa týmto projektom vytvárajú pracovné miesta v oblasti obnovy historických pamiatok. Pracovať budú môcť ako pomocní zamestnanci, alebo ako odborní zamestnanci, čím si výrazne zlepšia svoje pracovné návyky a zručnosti.

Návrhy a diskusia

1. Skvalitnenie štátnych, verejných a regionálnych stratégií, programov a rôznych projektov zamestnanosti pre marginalizované skupiny obyvateľstva v SR, s dôrazom na kontrolu ich výsledkov a udržateľnosť do budúcnosti.
2. Vytvoriť individualizované programy a projekty “ušité na mieru“ miestnym komunitám, posilniť prepojenie medzi aktivačnými opatreniami a získavaním trvalého pracovného pomeru.
3. Zvážiť znižovanie daňovo-odvodového zaťaženia pre pracovníkov s nízkymi príjmami a upraviť systém sociálnych dávok tak, aby bol maximálne motivačný pre aktívnych a znevýhodňoval pasívnych obyvateľov komunit.
4. Riešiť prioritne dlhodobú nezamestnanosť marginalizovaných skupín obyvateľov prostredníctvom aktivačných opatrení, vzdelávacích a rekvalifikačných programov, tak aby boli vytvorené resp. udržané pracovné návyky.
5. Rozšíriť možnosti a skvalitniť poskytovanie zariadení starostlivosti o maloleté deti, najmä o deti predškolského veku tak, aby sa rodičia mohli aktívne zapájať do pracovného procesu.

6. Zintenzívniť úsilie na skvalitnenie a zlepšenie prístupu k vysoko kvalitnému a inkluzívnemu predškolskému a školskému vzdelávaniu marginalizovaných komunit, vrátane Rómov.
7. Stimulovať mladých ľudí z marginalizovaných komunit, zlepšiť ich výsledky vzdelávania, v odbornom vzdelávaní a príprave, posilniť poskytovanie praktickej výučby priamo v hospodárskej praxi.
8. Na stredných školách je potrebné ďalej aktívne rozvíjať duálne vzdelávanie, ktoré vytvára partnerský vzťah medzi strednou školou, zamestnávateľom a žiakom. Duálne vzdelávanie je systém, ktorý umožňuje žiakom nadobúdať vedomosti, schopnosti a zručnosti potrebné pre povolanie na základe prepojenia odborného teoretického vzdelávania s praktickou prípravou u konkrétneho zamestnávateľa.
9. Vo vysokoškolskom vzdelávaní je dôležité vytvoriť bakalárske a magisterské programy viac orientované na prax, orientované na využitie talentu a zručností marginalizovaných skupín obyvateľstva, ktoré potrebujú nevyhnutne aj vysokoškolsky vzdelaných odborníkov (učiteľov, úradníkov, podnikateľov...).
10. Podnikateľské subjekty by nemali preferovať cestu zabezpečovania zamestnancov len cez personálne agentúry, ale preferovať cestu priamej aktívnej práce s uchádzačmi o zamestnanie ako aj zamestnancami samotnými.
11. Podporovať a rozvíjať spoluprácu medzi výskumnou komunitou, vysokými školami a podnikateľským sektorom tak, aby sa aj marginalizované skupiny mohli efektívne uplatniť na trhu práce v SR.

Tento príspevok je spracovaný v rámci projektu VEGA 1/0090/19.

Zoznam použitej literatúry

- [1] EURÓPSKA KOMISIA, 2016. *Stratégia Európa 2020*. [on line, 10.09.2019]. Dostupné na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_sk.htm
- [2] KRIGLEROVÁ, E., 2004. *Diskriminácia Rómov v prístupe k vzdelávaniu*. [on line, 11.09.2019]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/rovnost-sanci/opinion/diskriminacia-romov-v-pristupe-k-vzdelavaniu/>
- [3] ŠTÁTNY INŠTITÚT ODBORNÉHO VZDELÁVANIA, 2019. *Duálne vzdelávanie*. [on line, 11.09.2019]. Dostupné na: <http://dualnysystem.sk/dualne-vzdelavanie/o-projekte/>
- [4] VLÁDA SR, 2017. *Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*. Bratislava: Uznesenie Vlády SR č.553 z 29.11.2017, 101 p.
- [5] VRAVEC, J., 2010: *Finančný manažment jednotlivca: analytický pohľad na riadenie osobných financií*. 1st ed. Prešov: PU FM. 165 p. ISBN 978-80-555-0251-9

[6] Zákon č. 434/2010 Z.z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR.

Kontaktné údaje autorov:

Ing. Ján VRAVEC, PhD.
Katedra účtovníctva a controllingu
Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove
ul. Konštantínova 16
080 01 Prešov, Slovensko, EÚ
email: jan.vravec@unipo.sk, vravec@gmail.com

Ing. Jaroslav KOREČKO, PhD.
Katedra účtovníctva a controllingu
Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove
ul. Konštantínova 16
080 01 Prešov, Slovensko, EÚ
email: jaroslav.korecko@unipo.sk